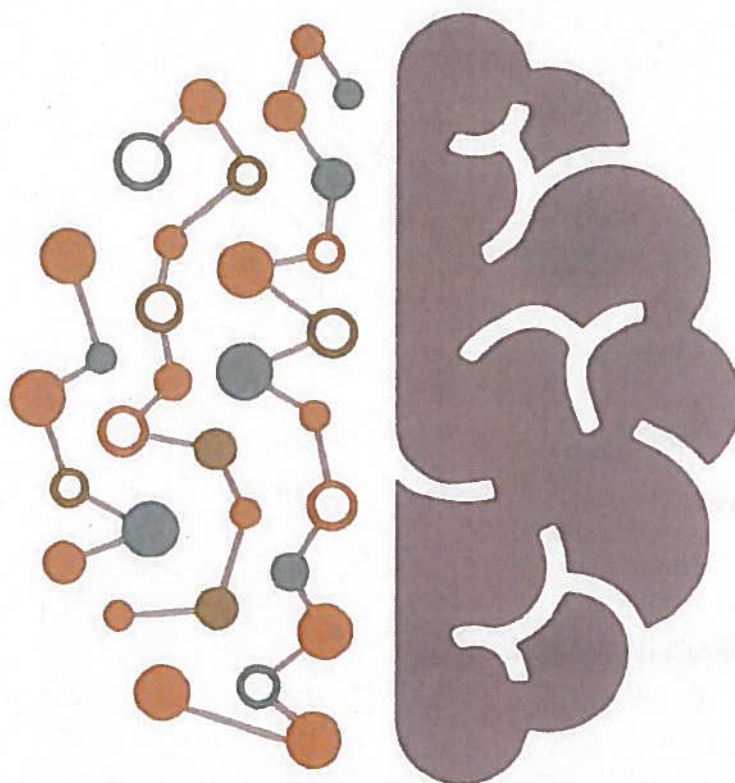

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly update Des- en misinformatie

Week 41, 30 SEPTEMBER t/m 6 OKTOBER 2020

Inhoudsopgave

1.	Leeswijzer	3
2.	Inleiding	4
3.	7-lagen model	5
4.	Conclusies	6
5.	Virusnarratief	7
6.	Rusland vs. EU narratief	9
7.	Vaccinatenarratief	10
8.	5G-narratief	12
9.	Verdieping: De effecten van <i>#ikdoenietmeermee</i>	14
	Bijlagen	14

[1] Leeswijzer

In het eerste deel van dit product leest u de actuele updates van de vier gevestigde desinformatie-narratieven: het virusnarratief, Rusland vs. EU narratief, vaccinatienarratief, en 5G-narratief. In het tweede gedeelte leest u een onderwerp ter verdieping. Deze week: "De effecten van #ikdoenietmeermee"

WHO WE ARE

- Het LIMC genereert in een **experimentele** vorm **situational awareness (SA)** en **situational understanding (SU)** voor het CLAS en civiele overheden over de COVID-19 crisis. Hierdoor worden militaire en civiele besluitvormingsprocessen gevoed met **inzicht** en waar mogelijk **handelingsperspectief**.
- Met het LIMC kan de Koninklijke Landmacht **ervaring opdoen** met het samenbrengen van **information manoeuvre** capaciteiten die insight, foresight en doorlopend handelingsperspectief bieden in drie dimensies (cognitief, virtueel en fysiek).

In dit product wordt gewerkt met een mate van waarschijnlijkheid in relatie tot de gegeven duiding, conclusies of beoordeling van de factoren van invloed. In de onderstaande tabel is de mate van waarschijnlijkheid toegelicht. NB: de gebruikte terminologie sluit aan zoals het Joint Kennis Centrum (JKC) I&V deze gaat plaatsen in de JDP-2.

Terminologie	Confidence level
Zeer waarschijnlijk	Meer dan 90%
Waarschijnlijk	60-90%
Mogelijk	40-60%
Onwaarschijnlijk	10-40%
Zeer onwaarschijnlijk	Minder dan 10%

[2] Inleiding

Des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 hebben een negatief effect op onze samenleving. De overheid wordt daar in toenemende mate mee geconfronteerd. Het duiden van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 is essentieel om snel te kunnen bepalen of, hoe en door wie gereageerd moet worden op een bepaald narratief. Als ondersteuning richt het LIMC zich op het interpreteren van beschikbare data en het schrijven van aanvullende *assessments*. Dit doet het LIMC aan de hand van de volgende hoofd- en deelvragen:

Hoofdvraag:

In hoeverre beïnvloedt des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 de Nederlandse samenleving?

Deelvragen:

1. Wat zijn de heersende narratieven of thema's?
2. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op het openbaar bestuur?
3. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op de Nederlandse cohesie?

De vier heersende narratieven uit deelvraag 1 worden wekelijks gemonitord door het LIMC. Dit product schetst de ontwikkelingen die deze narratieven de komende drie maanden mogelijk door zullen maken. De verschillende narratieven zijn onderworpen aan een aantal analysetechnieken die tot *scenario building* leiden. Het resultaat hiervan is een overzicht van mogelijke toekomstscenario's per narratief voor de korte termijn (tot december 2020). Vervolgens worden er implicaties opgesteld en toegelicht aan de hand van het 7-lagen model (P.5).

Gezien de huidige juridische restricties op deze opdracht zijn wij beperkt in het monitoren van de scenario's. Het is vooralsnog niet mogelijk om bronmateriaal met persoonsgegevens te verwerken in onze analyses. Om deze reden zijn wij genooddaakt onze assessments hoofdzakelijk te baseren op berichtgeving in nieuwsmedia. Daarnaast beperken de juridische restricties het LIMC om de intentie van bronnen te onderzoeken. Het is hierdoor onmogelijk om te achterhalen of er sprake is van des- of misinformatie. Derhalve wordt in dit stuk enkel gesproken over des- en misinformatie.

Tot slot hebben we een drietal mogelijke scenario's opgenomen (zie bijlage 5) die gelden voor de middellange termijn (tot januari 2021). Deze scenario's zijn niet toegespitst op onze heersende narratieven, maar behelzen de mogelijke impact van des- en misinformatie in zijn geheel. Dit is nodig om de termijn te kunnen verlengen naar zes maanden (de narratieven veranderen te snel om hierover op lange termijn uitspraken te doen) en om te voorkomen dat we eventuele nieuw opkomende narratieven over het hoofd zien door onze focus te veel op onze vier heersende narratieven te leggen.

[3] 7-lagen model

Sociale laag

Gevormd door de interactie van overheden, bedrijven, organisaties, militaire eenheden, netwerken en de eigen groep ten opzichte van andere groepen of individuen. Activiteiten gericht op het beïnvloeden van doelgroepen, zoals het verspreiden van des- en misinformatie vallen hieronder.

Cognitieve laag

Bestaat uit de perceptie, besluitvorming, overtuigingen en gemoedstoestand van individuen. De heersende narratieven worden gebruikt om de cognitieve laag te beïnvloeden.

Persona laag

Gekoppeld aan de menselijke laag kan een individu meerdere rollen en identiteiten hebben, zogeheten personas. Bij personas kan bijvoorbeeld worden gedacht aan trollaccounts of de digitale representatie van een actiegroep (zoals VirusWaarheid).

Logische laag

Omvat data, machinetaal, algoritmen, protocollen en instructies, die op hun beurt veelal gekoppeld zijn aan de onderliggende netwerkinfrastructuur. Onder de logische laag valt bijvoorbeeld het aanbieden van het 5G-netwerk door providers aan de afnemer.

Fysieke netwerk laag

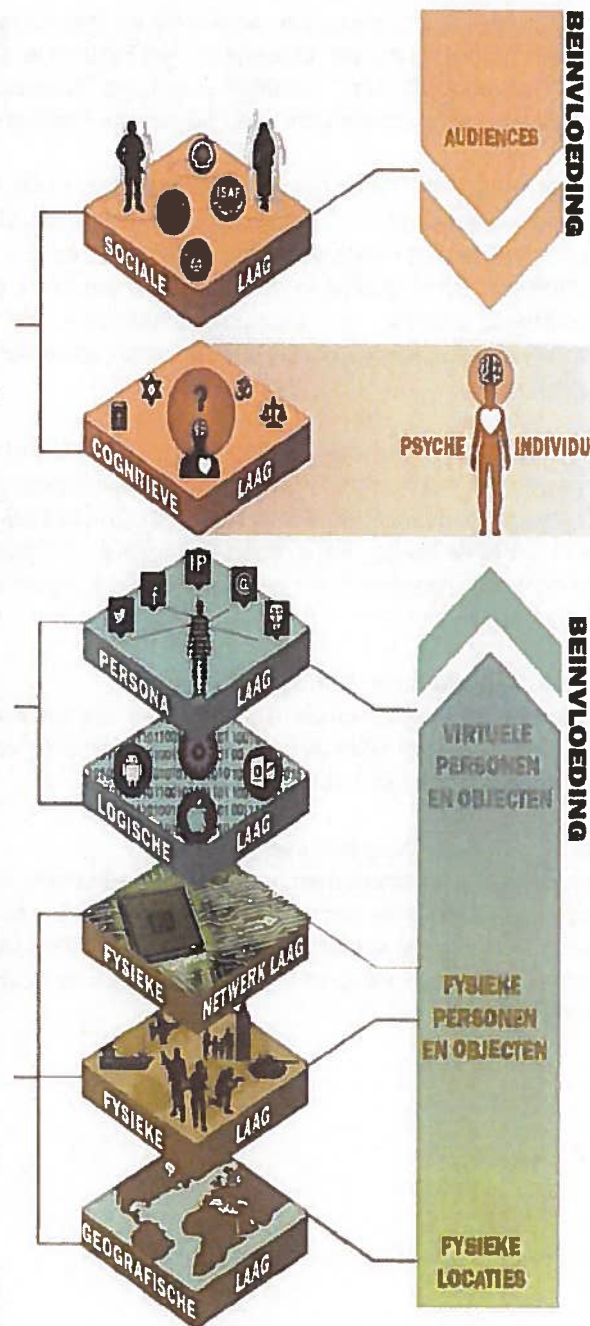
Omvat alle benodigde hardware en technische infrastructuur die een informatienetwerk vormt met bijbehorende fysieke connectoren, zoals zendmasten voorzien van 5G-techniek.

Fysieke laag

Omvat alle zichtbare fysieke personen, groepen en objecten in de 'echte wereld', zoals actiegroepen, demonstranten, (overheids-)gebouwen, etc.

Geografische laag

De fysieke plaats op de aarde en valt samen met de traditioneel fysiek-geografische militaire domeinen land, zee, lucht en ruimte. Het plaatst een gebeurtenis in tijd en ruimte. De geografische laag bestaat bijvoorbeeld uit testlocaties van vaccins of protestlocaties.

[4] Conclusies

Heersende narratieven

Het virusnarratief heeft zich verder ontwikkeld van het scenario "Tegen het nieuwe normaal" richting het scenario "Politiestaat: geen acceptatie". Het Rusland vs. EU narratief heeft zich ontwikkeld van het scenario "Europa houdt stand" richting het scenario "Eurosceptis". Het vaccinatenarratief bevindt zich in het scenario "Einde crisis in zicht". Het 5G-narratief bevindt zich in het scenario "Narratief dooft uit".

- Het virusnarratief: "Tegen het nieuwe normaal" richting "Politiestaat: geen acceptatie"

In de afgelopen week zijn de maatregelen wederom verder aangescherpt. Incidenten tijdens het eerste weekend na de nieuwe maatregelen duiden mogelijk op een verminderde bereidheid tot naleving van de maatregelen. Berichtgeving in de traditionele media richtte zich de afgelopen week vooral op de onduidelijkheid omtrent de mondkapjesmaatregel. De alternatieve media gebruiken deze kanttekeningen waarschijnlijk om de nieuwe maatregelen aan de kaak te stellen en het virusnarratief te doen opleven.

- Het Rusland vs. EU narratief: "Europa houdt stand" richting "Eurosceptis"

De aandacht voor het narratief in de media is toegenomen, doordat de mogelijke effectiviteit van het Sputnik-V vaccin in de traditionele media is belicht. Als het geloof in effectiviteit van het Sputnik-V vaccin toeneemt onder de EU-bevolking, heeft dit mogelijk effect op de eensgezindheid van de EU-lidstaten, doordat dit waarschijnlijk leidt tot een roep om het Russisch vaccin. Vooralsnog wordt dit effect echter niet waargenomen.

- Het vaccinatenarratief: "Einde crisis in zicht"

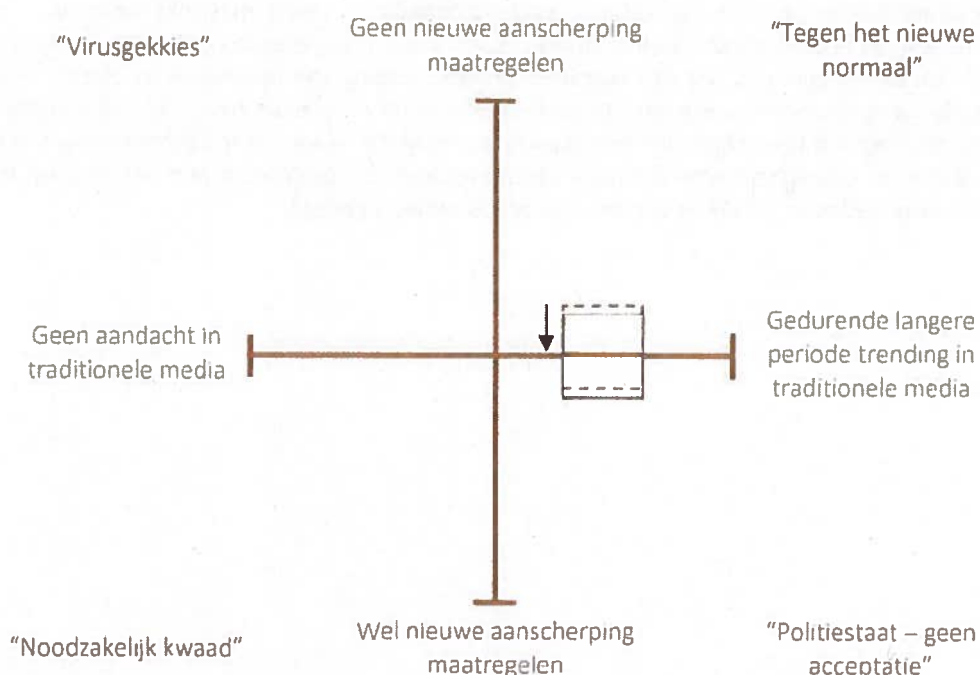
Geen ontwikkeling waargenomen. Aandacht voor het narratief in de traditionele media is uitgebleven. Het toenemende aantal besmettingen en de ontwikkeling van vaccins hebben op dit moment weinig effect op de aandacht voor het narratief.

- Het 5G-narratief: "Narratief dooft uit"

Geen ontwikkeling waargenomen. In zowel de traditionele als de alternatieve media is voor de vierde week op rij aandacht voor het narratief uitgebleven. Er ontstaat mogelijk nieuwe aandacht voor het narratief als de Tweede Kamer vergadert over het advies van de Gezondheidsraad aangaande 5G en volksgezondheid. Deze vergadering stond gepland op 8 oktober, maar is verplaatst naar een nog onbekende datum.

[5] Virusnarratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Virusnarratief

Het narratief gaat over de invloed van pseudowetenschappelijk onderzoek op de publieke opinie over de getroffen maatregelen tegen COVID-19. Het omvat alle des- en misinformatie die gebruikt wordt als verzet tegen het huidige COVID-19-beleid (zie voor volledig narratief bijlage 1).

Subconclusie: Van "Tegen het nieuwe normaal" richting "Politiestaat – geen acceptatie"

In de afgelopen week zijn de maatregelen verder aangescherpt. Het kabinet kwam op 30 september, als aanvulling op de nieuwe maatregelen van 28 september, met het advies om in publieke binnenruimten een mondkapje te dragen.¹ Incidenten tijdens het eerste weekend na de nieuwe maatregelen, zoals illegale feesten en overvolle kerkdiensten, duiden mogelijk op een verminderende bereidheid tot naleving van de maatregelen.² Dit kan mogelijk leiden tot opleving van het virusnarratief.

Aandacht voor het narratief in de media is de afgelopen week gelijk gebleven vergeleken met de week ervoor. Berichtgeving in de traditionele media richtte zich vooral op de onduidelijkheid omtrent de nieuwe mondkapjesmaatregel.³ In de berichtgeving werden kanttekeningen geplaatst bij het overheidsadvies wat betreft het dragen van een mondkapje, omdat onder andere de handhaving van de maatregel bij winkeliers en ondernemers zou komen te liggen.⁴ De alternatieve media gebruiken deze kanttekeningen om de nieuwe maatregelen aan de kaak te stellen en het virusnarratief te doen opleven.

¹ <https://nos.nl/artikel/2350449-ook-kabinet-dringend-advies-om-mondkapje-te-dragen-in-binnenruimtes.html> (Geraadpleegd op 5 oktober 2020)

² <https://www.ad.nl/binnenland/viroloog-na-coronachaos-mensen-zijn-nog-steeds-niet-doordrongen-van-de-ernst~ac5587d2/?ref=rrer=https%3A%2F%2Fwww.welingeelichtekringen.nl%2Fsamenleving%2F2160940%2Fnederland-feest-en-bidt-gewoon-door.html> (Geraadpleegd op 4 oktober 2020)

³ <https://www.ad.nl/economie/supermarkten-willen-discussie-voorkomen-en-weigeren-klanten-zonder-mondkapje-niet~abaa8202/> (Geraadpleegd op 1 oktober 2020)

⁴ <https://www.dvln.nl/extra/Supermarkten-als-Albert-Heijn-en-Jumbo-willen-discussie-aan-de-deur-voorkomen-en-laten-klanten-ook-zonder-mondkapje-binnen-26061541.html> (Geraadpleegd op 5 oktober 2020)

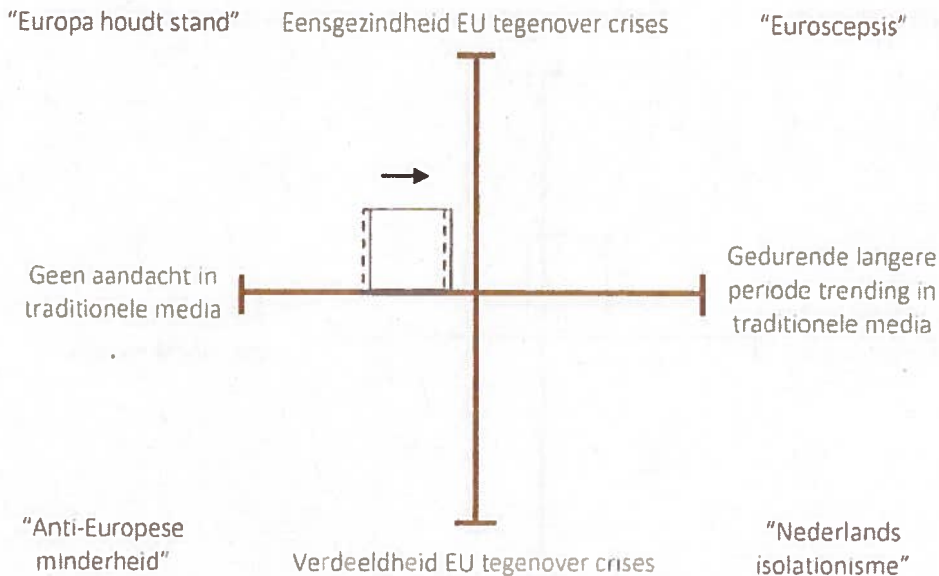

[5] Virusnarratief

Implicatie: Mogelijke gevolgen van nieuwe maatregelen zichtbaar in virtuele en fysieke dimensie
Het is van belang om te blijven monitoren in de virtuele en fysieke dimensie van het 7-lagen model. Het is mogelijk dat aanhangers van het virusnarratief de aanscherping van de nieuwe maatregelen als voedingsbodem gebruiken om het narratief te doen opleven in de virtuele dimensie. De onduidelijkheid omtrent handhaving van het dragen van mondkapjes kan mogelijk leiden tot incidenten in de fysieke dimensie. Zo kan er onenigheid ontstaan tussen winkelier en klant als de klant niet bereid is tot het dragen van een mondkapje, terwijl de winkelier dit verplicht heeft gesteld.

[6] Rusland vs. EU narratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Rusland vs. EU narratief

Het narratief gaat over het actief verspreiden van desinformatie door aan Rusland gelieerde partijen met als doel maatschappelijke verdeeldheid te creëren binnen de EU. In het narratief wordt Nederland zelf niet direct als doelwit gezien, maar kunnen Nederlandse belangen in het buitenland wel geschaad worden door desinformatie (zie voor volledig narratief bijlage 2).

Subconclusie: "Europa houdt stand" richting "Eurosceptis"

De aandacht voor het narratief in de media is toegenomen doordat de mogelijke effectiviteit van het Sputnik-V vaccin in de traditionele media is belicht. Door de vermeend hoogwaardige farmaceutische en biomedische industrie in Rusland zou deze in staat zijn in een relatief korte periode een werkzaam vaccin te ontwikkelen. Een kanttekening blijft echter dat er geen inzage is in de Russische testresultaten.^{5 6}

De eensgezindheid onder de EU-lidstaten blijft op hetzelfde niveau als vorige week. Als het geloof in de effectiviteit van het Sputnik-V vaccin toeneemt onder de inwoners van de EU heeft dit mogelijk effect op de eensgezindheid van de EU-lidstaten, doordat dit waarschijnlijk leidt tot een roep om het Russisch vaccin. Vooralsnog wordt dit effect echter niet waargenomen.

Implicatie: Virtuele dimensie monitoren vanwege eensgezindheid EU

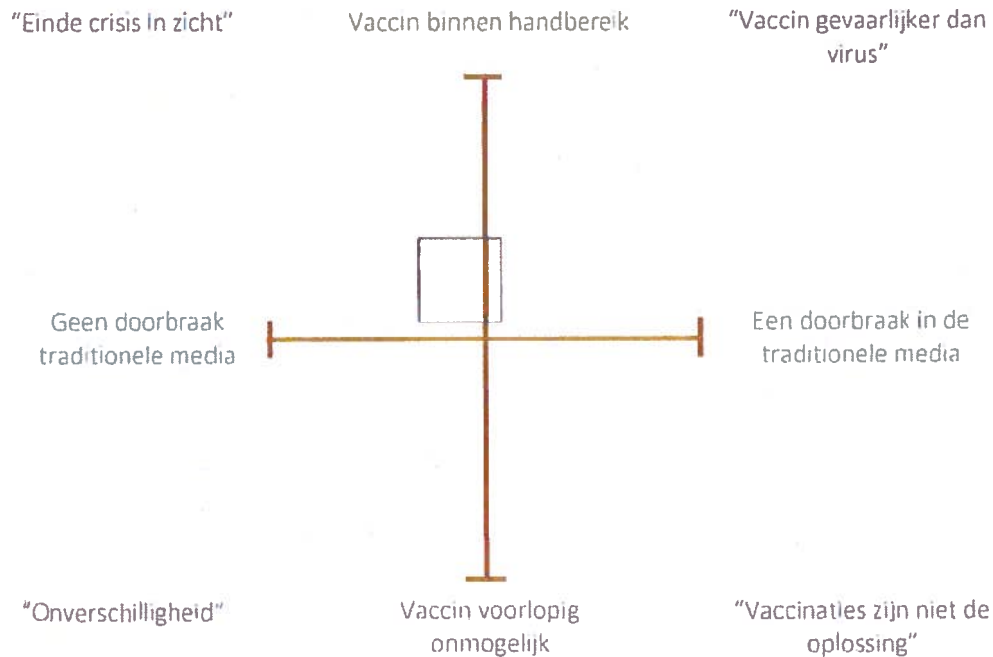
Het is van belang om in de virtuele- en cognitieve dimensie van het 7-lagen model te blijven monitoren om het sentiment ten aanzien van de ontwikkeling van het Sputnik-V vaccin waar te kunnen nemen. Mogelijke toename van het draagvlak voor het Sputnik-V vaccin kan zich uiten via actiegroepen in de cognitieve dimensie. Daarnaast kunnen positieve berichten in de media over het vaccin worden waargenomen in de virtuele dimensie.

⁵ <https://advance.lexis.com/document/?pdmfid=1519360&crd=f981e445-2b51-44e4-b3e8-9f870d0599e6&pdccfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A60YT-0P91-DY4D-Y01K-00000-00&pdcontentcomponentid=168873&pdteaserkey=sr7&pdtab=allpods&ecomp=tb72k&earg=sr7&prid=40ac4987-db3f-4045-8e93-c493ff4f7436> (Geraadpleegd op 2 oktober 2020)

⁶ <https://www.nu.nl/283483/video/waarom-zijn-de-russen-zo-snel-met-een-coronavaccin.html> (Geraadpleegd op 1 oktober 2020)

[7] Vaccinatie-narratief

[Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Gebruik is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis]

Samenvatting: Vaccinatie-narratief

Dit narratief trekt de veiligheid van vaccins in het algemeen in twijfel. Het narratief richt zich voornamelijk op de gezondheidsrisico's van vaccins en een onverantwoorde, te snelle ontwikkeling van vaccins. Het narratief is ontstaan uit de theorie dat [REDACTED] een vaccin zou gebruiken om de wereldbevolking te beïnvloeden (zie voor volledig narratief bijlage 3).

Subconclusie: "Einde crisis in zicht"

Aandacht voor het narratief in de traditionele media is in de afgelopen week uitgebleven. Het toenemende aantal besmettingen en de ontwikkeling van diverse vaccins hebben op dit moment waarschijnlijk weinig effect op de aandacht voor het narratief.

De ontwikkeling van vaccins gaat door, waarvan meerdere zich bevinden in de derde testfase.⁷ De eerste vaccins zijn volgens de World Health Organisation (WHO) in de zomer van 2021 klaar voor gebruik.⁸ Enkele specialisten stellen echter dat er mogelijk meerdere vaccins nodig zijn om COVID-19 effectief te bestrijden. Een enkel vaccin zou namelijk eventueel niet voldoende zijn voor het creëren van immuniteit tegen COVID-19, waardoor waarschijnlijk meerdere vaccinaties vereist zijn.⁹ Berichtgeving over deze eventuele noodzaak kan mogelijk dienen als voedingsbodem voor het narratief.

⁷ https://nos.nl/artikel/2349532_ook_nederlands_vaccin_gaat_grootschalige_testfase_in.html (Geraadpleegd op 28 september 2020)

⁸ <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-briefing/widespread-covid-19-vaccinations-not-expected-until-mid-2021-who-says-idUSKBN25V1B0> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

⁹ https://www.hln.be/wetenschap/planeeet/medisch/steeds-meer-herbesmettingen-met-coronavirus-vaccinatie-zal-wellicht-herhaald-moeten-worden_af868d5f/ (Geraadpleegd op 5 oktober 2020)

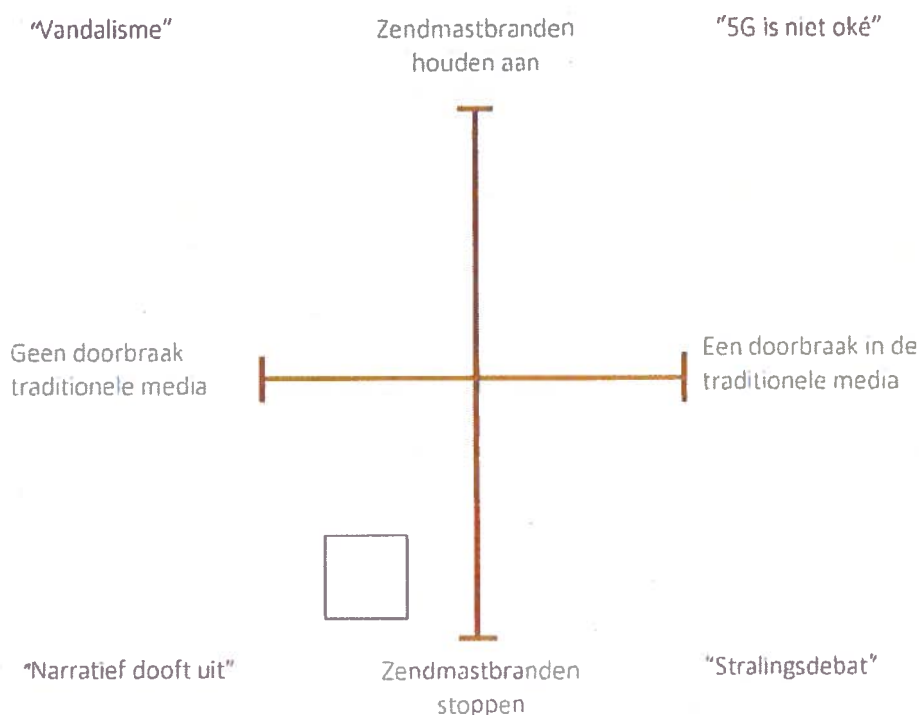
[7] Vaccinatienarratief

Implicatie: Ontwikkelingen van vaccins monitoren in de virtuele dimensie

Acties in de sociale laag van het 7-lagen model, zoals transparante berichtgeving over testresultaten en waarborging van de veiligheid, zorgen er waarschijnlijk voor dat aandacht voor het narratief op de lange termijn afneemt. Door daarnaast de virtuele dimensie te monitoren, kan toenemende aandacht voor het narratief worden waargenomen, zoals actiegroepen die mogelijk twijfel over de effectiviteit van afzonderlijke vaccins uitvergrooten.

[8] 5G-narratief

Een betoog de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: 5G-narratief

Volgens dit narratief zijn mensen vatbaarder voor COVID-19 door 5G-straling omdat deze straling het immuunsysteem aantast en het virus zelfs verspreidt (zie voor volledig narratief bijlage 4).

Subconclusie: “Narratief dooft uit”

Aandacht voor het 5G-narratief in de traditionele media is voor de vierde week op rij uitgebleven. Ook in de alternatieve media neemt aandacht voor het narratief af.¹⁰ Het narratief krijgt echter mogelijk een nieuwe impuls wanneer de Tweede Kamer vergadert over de bevindingen van het onderzoek van de Gezondheidsraad (gepubliceerd op 2 september) naar de invloed van 5G op de volksgezondheid. Deze vergadering stond gepland op 8 oktober, maar is verplaatst naar een nader te bepalen datum. De reden voor deze verplaatsing is onbekend.¹¹

Nieuwe activiteiten in de fysieke dimensie van het 7-lagen model (zoals demonstraties en zendmastbranden) zijn steeds minder waarschijnlijk omdat aandacht voor het narratief structureel afneemt. Sporadische activiteiten kunnen zich echter mogelijk voordoen in aanloop naar en/of na de vergadering in de Tweede Kamer.

¹⁰ 20200901 DV LIMC-Weekly 5G Narratief

¹¹ https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2020A03875 (Geraadpleegd op 5 oktober 2020)

[8] 5G-narratief

Implicatie: Mogelijke opleving van narratief monitoren in virtuele dimensie

De vergadering over het rapport van de Gezondheidsraad leidt mogelijk tot hernieuwde aandacht voor het narratief. Deze aandacht veroorzaakt mogelijk activiteiten in de virtuele en/of fysieke dimensie van het 7-lagen model. Het is van belang te monitoren in de virtuele dimensie om indicatoren waar te nemen die duiden op activiteiten in de fysieke dimensie. Zo kan bijvoorbeeld duidelijk worden of er demonstraties zijn aangekondigd of dat de berichtgeving omtrent 5G een negatieve toon aanneemt.

[9] Verdieping: De effecten van #ikdoenietmeermee

Inleiding

Op 21 september 2020 lanceerde een aantal influencers de online actie #ikdoenietmeermee op social media. Dit terwijl het aantal coronabesmettingen snel toenam en de overheid op 20 september nog nieuwe coronamaatregelen aankondigde. Volgens de deelnemers van de online actie zijn de coronamaatregelen niet effectief en niet proportioneel. Zij roepen hun volgers op tot discussie en suggereren niet meer mee te doen met het naleven van de coronamaatregelen. Nadat de hashtag was geplaatst ontstond er discussie in de media over de gevolgen van deze actie.

Vooralsnog is het onbekend wat het effect is van inmenging van influencers op het draagvlak voor de verspreiding van narratieven. Door het grote aantal volgers van influencers hebben zij mogelijk een groot bereik.

De vraag van deze verdieping luidt dan ook: In hoeverre heeft #ikdoenietmeermee effect op berichtgeving met betrekking tot het virusnarratief?

Om deze vraag te onderzoeken is een aanname gedaan:

- Onder berichtgeving wordt verstaan berichtgeving in de traditionele, niet-traditionele en alternatieve media (zie bijlage 6);
- Effecten die te zien zijn in de berichtgeving zijn representatief voor de Nederlandse samenleving.

Berichten in de traditionele, niet-traditionele en alternatieve media over #ikdoenietmeermee kunnen zowel op *inhoud* als op *frequentie* beoordeeld worden. *Inhoudelijk* wordt gekeken naar kritiek dan wel steun voor #ikdoenietmeermee in berichtgeving. Daarnaast is er gebruik gemaakt van een aantal onderzoeken naar invloed van influencers op jongeren, zoals van het instituut *Mediawijsheid*.¹² De *frequentie* van berichtgeving wordt gemeten aan het aantal berichten en de duur van berichtgeving.

Conclusie

Het is waarschijnlijk dat de #ikdoenietmeermee actie geen blijvend effect heeft op het virusnarratief. Inhoudelijk was er voornamelijk kritische berichtgeving ten aanzien van #ikdoenietmeermee te zien en de invloed van influencers op jongeren is waarschijnlijk beperkt. Daarnaast was de frequentie van berichtgeving laag en nam het aantal berichten snel af.

Onderbouwing

De overheid besteedt sinds de uitbraak van de COVID-19 crisis veel geld aan influencers om het draagvlak voor de maatregelen onder jongeren te vergroten.¹³ Ook benadrukt de overheid dat het schadelijk is wanneer influencers zich uitspreken tegen de maatregelen.^{14,15} Onderzoek van *Mediawijsheid* toont aan dat jongeren sociale media waarschijnlijk niet als geloofwaardige nieuwsbron zien. Jongeren volgen influencers vooral voor entertainment, waardoor de maatschappelijke invloed van influencers vaak kleiner is dan gedacht.¹⁶ Daarnaast bestaat slechts een klein deel van de volgers van influencers uit serieuze volgers. Een aanzienlijk deel van het aantal volgers heeft slechts een beperkte interesse in het account van de gevolgte influencer. Uit onderzoek blijkt dat veel volgers van

¹² Instituut mediawijsheid, www.mediawijsheid.nl/overons/

¹³ Kabinet zet influencers in om jongeren te bereiken – AD.nl, 01-04-2020

¹⁴ <https://www.parool.nl/kunst-media/XXXX-XXXX-kwaakte-blaartrekkende-nonsens-uit-b5a/4bf0/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

¹⁵ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/actiegroep-viruswaarheid-bracht-bn-ers-bij-elkaar-tegen-coronamaatregelen-be5538eb/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

¹⁶ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/XXX-XXXX-is-de-houding-van-de-nederlandse-politiek-maar-hier-kwam-hij-maar-half-uit-bca256c8/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

de bekendere influencers door 'trucjes' binnengehaald worden.¹⁷ Desalniettemin is het mogelijk dat volgers onbewust beïnvloed worden door blootstelling aan berichten van influencers. Daarnaast is het onduidelijk wat het effect is van influencers op andere leeftijdsgroepen.¹⁸

Waarschijnlijk kritische berichtgeving met betrekking tot #ikdoenietmeermee

Het is waarschijnlijk dat berichtgeving ten aanzien van de hashtag #ikdoenietmeermee kritisch was. Ten eerste uitten BN'ers voornamelijk kritiek op #ikdoenietmeermee. Meerdere BN'ers hebben in de media kritiek geuit, wat onder andere gebeurde via nieuwe hashtags en een lied tegen #ikdoenietmeermee.¹⁹ Ten tweede uitten politici voornamelijk kritiek op #ikdoenietmeermee. Politici uit het hele politieke spectrum benadrukten de noodzaak om de maatregelen na te leven.^{21 22} Wel kwam er een tegengeluid van de partij Forum voor Democratie die het opnam voor de entertainmentindustrie, waar influencers deel van uitmaken.²³ Ten derde uitten ook burgers kritiek op #ikdoenietmeermee. De reacties van burgers op de hashtag waren voornamelijk kritisch en werden vervolgens opgepikt door de media.^{24 25} Uit meerdere berichten van zowel de 'doorsnee burger' als van jongeren kwam kritiek op de actie naar voren. Zij verenigden zich onder de hashtag #ikdoewelmee.^{26 27} Daarnaast uitten zorgmedewerkers kritiek, met name in de traditionele en niet-traditionele media.^{28 29 30 31}

Waarschijnlijk dat anti-overheidssentiment meer zichtbaar was in berichtgeving door #ikdoenietmeermee

Het anti-overheidssentiment werd waarschijnlijk meer zichtbaar op social media door de hashtag #ikdoenietmeermee. Dit blijkt uit het feit dat de hashtag kort opleefde na de persconferentie op 28 september. De hashtag werd toen breder ingezet om een anti-overheidssentiment te uiten dan werd gedaan op 21 september. Ook worden hashtags, in navolging van #ikdoenietmeermee, nu vaker gebruikt om anti-overheidssentiment te verenigen op social media. Een voorbeeld hiervan is de hashtag #dehoogstetijd. Echter ondervinden deze hashtags weerstand van voorstanders van het overheidsbeleid, die zich verenigen onder eigen hashtags zoals #mondkappennou.³²

¹⁷ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/zo-invloedrijk-is-de-influencer-niet-b5e8e7ba/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

¹⁸ <https://www.ad.nl/binnenland/actie-bn-ers-kan-ook-onbewust-je-eigen-gedrag-beïnvloeden-a526h110/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

¹⁹ <https://www.ad.nl/show/xxx-laat-voor-ruin-1-1-miljoen-rijkers-collega-s-die-freethepeople-gebruiken-schaam-je-a68623a/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁰ <https://www.telegraaf.nl/entertainment/42086769/xxx-xx-xxx-uit-kritiek-op-protestactie-geen-plek-op-ic-voor-ikdoenietmeermee/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²¹ <https://tpo.nl/2020/09/22/achterbuurtuig-en-artiesten-doen-dom-over-het-virus-meeste-politici-niet-doenwelmee/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²² <https://www.metronieuws.nl/entertainment/2020/09/ikdoenietmeermee-is-trending-politici-en-bn-ers-keren-zich-er-fel-tegen/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²³ <https://www.dagelijksestandaard.nl/2020/09/verwende-ikdoenietmeermee-bn-ers-komen-in-opstand-tegen-overheid-wegens-corona-maar-graaien-wel-subsidiepot-leeg/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁴ <https://www.telegraaf.nl/vrouw/736880308/ikdoenietmeermee-doe-ij-nog-wel-mee/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁵ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/wie-niet-mee-wil-doen-moet-maar-verhuizen-of-covid-oplopen-schrijven-onze-lezers-b9b52ca4/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁶ <https://www.welingeelichtekringen.nl/anp/hashtag-ikdoewelmee-populair-na-anticorona-actie-bn-ers/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁷ <https://www.ad.nl/olderzaal/twentse-jongeren-reageren-op-ikdoenietmeermee-zwaar-terecht-dat-mensen-boos-zijn-a94ef228/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁸ <https://www.linda.nl/nieuws/zorgpersoneel-woest-ikdoenietmeermee-bn-ers/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

²⁹ <https://www.welingeelichtekringen.nl/anp/thuishulporganisatie-noemt-ikdoenietmeermee-totaal-onverantwoord> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

³⁰ <https://www.ad.nl/helmond/helmondse-zorgblogger-xxx-krijgt-volle-laag-met-ikdoewelmee-bn-ers-loop-eens-een-dag-met-mij-mee-a7h50ecc/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

³¹ <https://www.ad.nl/nieuwland/ziekenhuis-komt-met-tegenreactie-op-bn-ers-die-niet-meer-meedoen-wijdoenwelmee-a6353d8d/> (Geraadpleegd op 28 september 2020)

³² 20201001-DV-LIMC Politierapport 002-#ikdoenietmeermee

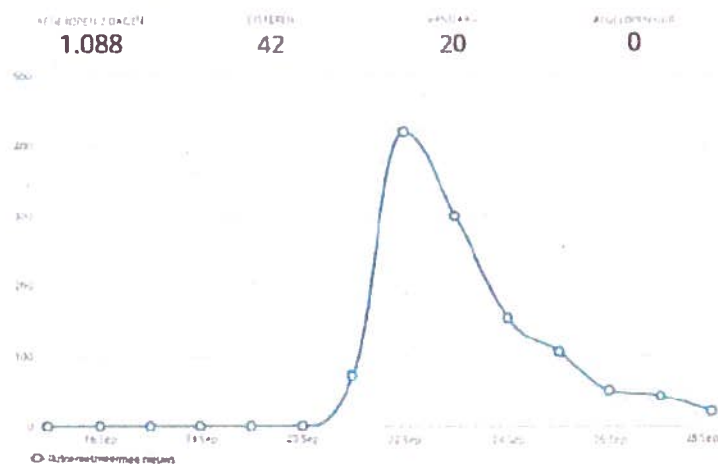
Frequentie: Aantal berichten en duur van berichtgeving met betrekking tot #ikdoenietmeermee laag
Het aantal berichten met betrekking tot #ikdoenietmeermee was laag in door het LIMC gevolgde media (zie bijlage 6 medialandschap), daarnaast hield de berichtenstroom niet lang aan in de verschillende type media.

Waarschijnlijk dat aantal berichten met betrekking tot #ikdoenietmeermee laag was

De publiciteit die de hashtag #ikdoenietmeermee heeft gekregen was over de gehele periode beperkt. Hoewel het totaal aantal berichten in de traditionele media (94) relatief hoog was in vergelijking met andere media, komt dit verschil waarschijnlijk door de productiegrootte van de traditionele media. Het totaal aantal berichten in de niet-traditionele media (31) en alternatieve media (31) was relatief laag. Normaal gesproken zijn binnen dit type media de meeste aanhangers van een dergelijke actie waar te nemen. Zowel de piek als de beperkte totale omvang van berichtgeving over #ikdoenietmeermee zijn zichtbaar in *figuur 1* en *figuur 2*.

Waarschijnlijk dat berichtgeving niet lang aan hield

De berichtgeving rondom #ikdoenietmeermee heeft niet lang aangehouden. In zowel de traditionele, niet-traditionele en alternatieve media is er op 22 september, de dag na het initiatief van de hashtag, een piek in de berichtgeving te zien (zie *figuur 2*). In de traditionele media zijn deze dag op het hoogtepunt 46 berichten geplaatst, waarin met name kritiek op de actie werd geuit. Na 28 september is er geen enkel bericht meer wat betreft #ikdoenietmeermee. Ook in de niet-traditionele media is er op 22 september een piek zichtbaar, hier gaat het om 16 berichten. Op 28 september zijn er nog vier berichten, waarna de berichtgeving over #ikdoenietmeermee stopt. Tenslotte volgt ook de alternatieve media eenzelfde trend met een piek van 22 berichten op 22 september. Na 23 september zijn er in deze media slechts nog 2 berichten gepubliceerd over #ikdoenietmeermee.

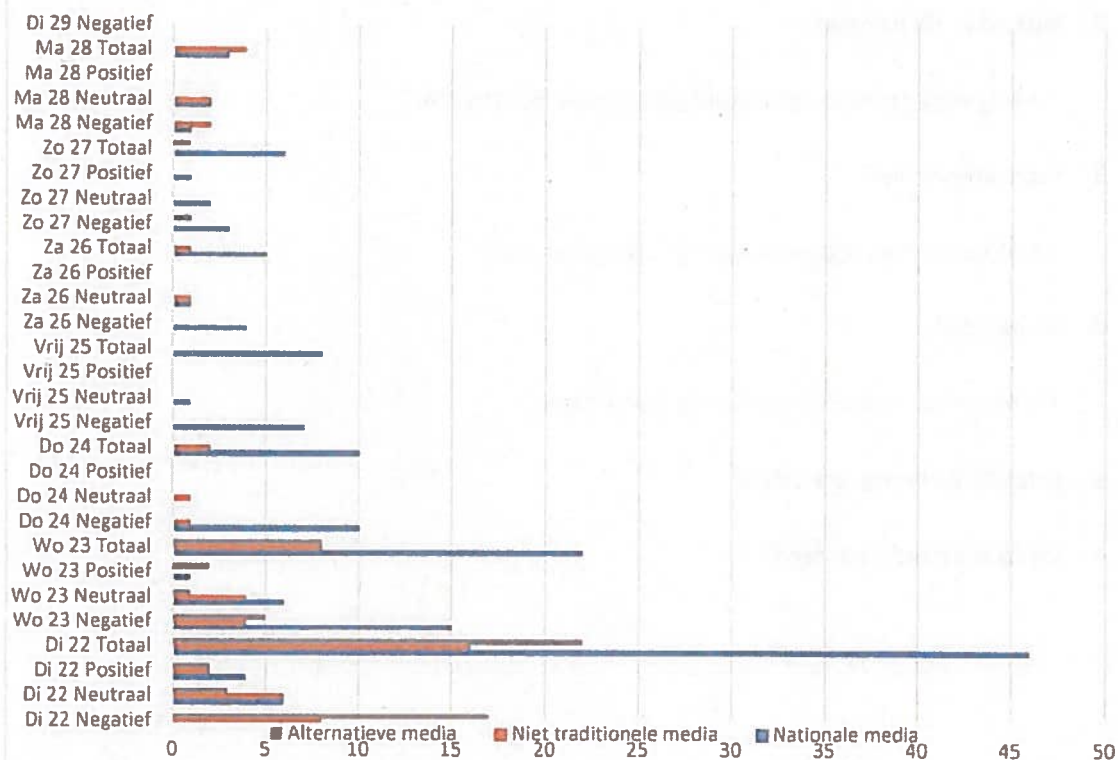

Figuur 1: Activiteitengrafiek van #ikdoenietmeermee in berichtgeving (dashboard Coosto)³³

³³ Dashboard #ikdoenietmeermee.pdf

Aantal berichten en sentiment in berichtgeving medialandschap (Di 22/9 - Di 29/9)

Figuur 2: Aantal berichten en sentiment in berichtgeving wat betreft #ikdoenietmeermee op basis van medialandschap (zie voor uitleg medialandschap: bijlage 6).

Relativering

Het is mogelijk dat #ikdoenietmeermee meer aandacht heeft gegenereerd dan weergegeven in deze verdieping. Een aantal bronnen zoals bijvoorbeeld WhatsApp, gesloten Facebook-groepen en Telegram zijn niet meegenomen in deze verdieping.

Implicatie

Ten eerste is het van belang om de effecten van uitspraken en acties van influencers minder zwaar te wegen. Actieve inmenging van influencers met betrekking tot een narratief betekent waarschijnlijk geen (langdurige) ervaring van het narratief. Ten tweede is het waarschijnlijk dat samenwerking met influencers om een narratief te verspreiden niet het beoogde effect genereert.

Bijlagen

1. Virusnarratief

1.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling virusnarratief

2. Rusland vs. EU narratief

2.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling Rusland vs. EU narratief

3. Vaccinatienarratief

3.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling vaccinatienarratief

4. 5G-narratief

4.1 Mogelijke scenario ontwikkeling 5G-narratief

5. Middellange termijn scenario's

6. Medialandschap Nederland

Bijlage 1:

Virusnarratief

De kern van het virusnarratief is de wetenschappelijke discussie. Normaal gesproken worden verschillende hypothesen uitvoerig getest en onderworpen aan een peer review voordat deze gepubliceerd worden. Echter, door de grote tijdsdruk vindt er momenteel minder kwaliteitscontrole plaats en vindt de discussie omtrent de validiteit van de hypothesen niet meer plaats achter gesloten deuren. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid in het publieke domein over o.a. de rol van verspreiding door aerosolen, het nut van 1,5 meter afstand houden, wondermiddelen en de vraag of kinderen wel of niet besmettelijk zijn.

Het resultaat hiervan is dat (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken continu resultaten publiceren die door de media worden overgenomen en voor waar worden aangenomen. Deze worden vervolgens net zo snel weerlegd door andere (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken.

Momenteel is een sterke vermenging zichtbaar van verschillende bewegingen en narratieven rondom een kern van desinformatie omtrent het virus. Stichtingen als VirusWaarheid en Smart Exit presenteren zichzelf als 'alternatief RIVM' en pretenderen wetenschappelijke zekerheid in huis te hebben dat het COVID-virus niet gevaarlijk is, dat er nauwelijks mensen aan overleden zijn en vooral dat de COVID-maatregelen schadelijk zijn voor mensen in plaats van nuttig. Door de maatregelen te *framen* als inperking van 'grondrechten' en aanzet tot een 'politiestaat' vindt men aansluiting van andere anti-overheidsgroeperingen.

Deze combinatie van narratieven en bewegingen heeft zich geuit in een aantal demonstraties, waarbij het uit de hand gelopen protest van 21/06 leidde tot een heftige confrontatie tussen politie en relschoppers. Deze escalatie wordt door de actievoerders en sommige politici gebruikt om het narratief te versterken. Door alle ontstane ophef is VirusWaarheid in de afgelopen weken veelvuldig besproken in de traditionele media en heeft het hierbij herhaaldelijk kans gekregen haar narratief te verspreiden voor een groot publiek.

De grens tussen wetenschappelijk debat en misinformatie is niet altijd scherp in dit narratief, maar duidelijk zichtbaar is dat groeperingen (on)bewust aan de haal gaan met gedeeltelijke, verouderde of niet-relevante informatie om (niet-)handelen m.b.t. COVID-19 te rechtvaardigen. Daarnaast kunnen de tegenstrijdige berichten leiden tot onduidelijkheid/verwarring omtrent de waarheid.

Bijlage 1.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling virusnarratief

De kernonzekerheden 'opnieuw aanscherpen maatregelen' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het virusnarratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Virusgekkies"

Na de laatste ronde van versoepelingen is de COVID-crisis beheersbaar gebleven, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig gebleven. Hierdoor is de aandacht voor alternatieve narratieven omtrent het virus afgenomen en worden groepen als VirusWaarheid weinig serieus meer genomen. In traditionele media wordt enigszins spottend teruggekeken op de protesten van de 'Virusgekkies' tijdens de zomermaanden. Indien er ontwikkelingen zijn rondom COVID wordt de uitleg van het RIVM hierover door traditionele media gecommuniceerd en door het merendeel van de bevolking voor waar aangenomen.

Scenario "Tegen het Nieuwe Normaal"

Na de laatste ronde van versoepelingen blijft de COVID-crisis beheersbaar, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig. De discussie rondom de noodzaak van bepaalde 'basisregels' (anderhalf meter afstand houden) blijft een bron van onrust en wordt sinds de zomer al in twijfel getrokken door actiegroepen en belanghebbende ondernemers voor wie deze regel omzetting betekent. Regelmatig komen aanhangers van dit alternatieve narratief aan het woord in de traditionele media en niet zelden leidt dit tot demonstraties.

Scenario "Noodzakelijk kwaad"

Als gevolg van versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genoodzaakt de maatregelen opnieuw aan te scherpen om ineenstorting van de zorgcapaciteit te voorkomen. Het RIVM en vooraanstaande virologen kunnen overtuigend aantonen dat het niet naleven van de 'basisregels' tot deze nieuwe uitbraak hebben geleid, waardoor in de traditionele media niet alleen de aandacht voor alternatieve theorieën over het virus is afgenomen, maar deze ook geregeld worden ontkracht.

Scenario "Geen acceptatie"

Na de versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genoodzaakt een tweede *lockdown* af te kondigen. Toch zijn actiegroepen erin geslaagd de aandacht van traditionele media vast te houden en zwepen zij de bevolking op tegen de nieuwe invoer van maatregelen. De naleving van de tweede *lockdown* is beroerd en de handhaving ervan wordt door actiegroepen op grote schaal in traditionele media afgeschilderd als 'fascistisch' en 'het product van een politiestaat'. Demonstraties en onrusten komen regelmatig voor.

Bijlage 2:

Rusland vs. EU narratief

In het Rusland vs. EU narratief komt naar voren dat de Russische media diverse complottheorieën voeden. Voorbeelden hiervan zijn berichten over het onder druk zetten van kleinere EU-lidstaten door de grotere lidstaten om Russische hulp te weigeren; dat het westen de impact van het COVID-19 virus overdrijft en dat NATO het COVID-19 virus gebruikt als excuus om hun steun aan de Baltische staten te beëindigen. Daarnaast stoken Russische media ook in het vaccinatenarratief. Wat de Russische media daarmee onder andere proberen aan te tonen is dat Rusland de lidstaten van de EU helpt terwijl de EU/Europese bondgenoten dat nalaten. Een van de mogelijke doelstellingen kan zijn dat Rusland probeert aan te tonen dat de EU niet in staat is om zijn eigen bevolking te beschermen.

Hoewel er relatief weinig Nederlandstalige desinformatie uit Rusland te vinden is, heeft deze desinformatie indirect wel degelijk invloed op Nederlandse belangen. Met name de internationale organisaties waar Nederland vitale belangen bij heeft, worden geraakt door Russische narratief. Vooral aantasting van het draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor EU-lidmaatschap kan door de verspreiding van desinformatie in potentie schadelijke gevolgen hebben.

Bijlage 2.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling Rusland vs. EU narratief

De kernonzekerheden 'eensgezindheid EU' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het Rusland vs. EU narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Europa houdt stand"

De Europese Unie blijkt ondanks de vele crises weerbaarder dan gedacht. Russische desinformatie gericht op het tegen elkaar uitspelen van landen vindt geen doorgang bij traditionele media en is daardoor weinig effectief. Na initiële verdeeldheid weten de Europese leiders eensgezind een akkoord te sluiten dat een stabiel fundament biedt voor herstel in de nabije toekomst. Het draagvlak voor de EU neemt in de Nederlandse samenleving niet significant af.

Scenario "Eurosceptis"

Nederland en overige EU-lidstaten worden gericht beïnvloed door Russische desinformatiecampagnes. In de traditionele media worden op grote schaal narratieven overgenomen die verdeeldheid tussen Europese landen en de vermeende incompetentie van de Europese instanties uitvergrooten. Sommige politici gebruiken de alternatieve narratieven om te scoren onder een euro sceptisch publiek en staan hoog in de peilingen in aanloop naar de verkiezingen. Ondanks kritiek uit de nationale politiek weten de Europese leiders zich te verenigen en een eensgezinde oplossing te vinden voor de crisis.

Scenario "Anti-Europese minderheid"

De Europese leiders slagen er niet op tijd in om een gezamenlijke oplossing te vinden voor de huidige crises. Ondanks dat desinformatiecampagnes vanuit Rusland nooit echt het grote publiek hebben gevonden via traditionele media, voelt de Nederlandse regering zich in haar beleid tegenover Europa onder druk gezet door een vocale, anti-Europese minderheid. Ondanks uitgebreide analyses in traditionele media over het nut en belang van de EU voor een handelsland als Nederland klinkt de roep om een 'Nexit' op sociale media en onder politici steeds luider.

Scenario "Nederlands isolationisme"

De Europese leiders slagen er niet in zich te verenigen in een gezamenlijk aanpak om uit de crisis te komen. Russische narratieven die de Europese verdeeldheid uitvergrooten gaan op grote schaal rond in Nederland, ook onder traditionele media. Politieke partijen gaan steeds vaker mee met de roep die onder de bevolking rondgaat rondom een Nexit. Op grote schaal wordt gesproken over een terugkeer naar de Gulden, over 'luie Italianen' en 'spilzieke Grieken' en over de noodzaak om de controle terug te vorderen uit Brussel.

Bijlage 3:

Vaccinatenarratief

Het vaccinatenarratief trekt de veiligheid van COVID-19 vaccins in twijfel. Momenteel zijn er verschillende vormen van des- en misinformatie over vaccinatieprogramma's zichtbaar. Zo werd het narratief in het begin van de crisis voortgedreven door het idee dat [REDACTED] het virus heeft gecreëerd met het doel om de hele wereldbevolking te onderwerpen aan een vaccinatieprogramma. Bij dit vaccinatieprogramma zouden microchips ingebracht worden die 'de geglobaliseerde elite' in staat stellen om de wereldbevolking te controleren. In een andere theorie wordt aangehaald dat [REDACTED] als doel heeft de wereldbevolking uit te dunnen door middel van een vaccin of dat hij dit virus ontworpen zou hebben om veel winst te maken met de verkoop van verplichte vaccins.

De huidige coronacrisis en het uitzicht op een nieuw, grootschalig vaccinatieprogramma biedt een verdere voedingsbodem voor het vaccinatenarratief. De ontwikkeling van een effectief vaccin is namelijk in een stroomversnelling geraakt. Er zijn verschillende vaccins die op dit moment worden getest en in 2021 klaar voor gebruik moeten zijn. Door de tijdsdruk van het verkrijgen van een vaccin en de toenemende 'vaccin-race' tussen o.a. Rusland en de Verenigde Staten, insinueren anti-vaccinatie groepen dat er minder veiligheidscontrole plaatsvindt. Er worden onder andere vraagtekens geplaatst bij de testfasen van vaccinatieprogramma's en of hierin fases en/of belangrijke onderzoeken worden overgeslagen.

In Nederland zijn er een aantal actiegroepen die het vaccinatenarratief onder de aandacht brengen en op diverse manifestaties komt wantrouwen in vaccinaties terug. Het narratief is zichtbaar in traditionele media, maar wordt voornamelijk uitgedragen in alternatieve media en op social media.

Bijlage 3.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling vaccinatiennarratief

De kernonzekerheden 'ontwikkeling vaccin' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het vaccinatiennarratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Einde crisis in zicht"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID. Het anti-vaccinatie narratief leeft onder de bevolking, maar het weet vooralsnog niet veel aandacht of aanhang te genereren. Daarentegen is in de traditionele media het officiële narratief over hoe het vaccin een einde kan maken aan de COVID-19-crisis dominant.

Scenario "Vaccin gevaarlijker dan virus!"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na enkele belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID-19. Tegelijkertijd zaaien prominente figuren twijfel over bijwerkingen van dit eerste vaccin en dat een alternatief vaccin, dat pas later beschikbaar wordt, aanzienlijk veiliger is. De discussie laait op in de traditionele media. Anti-vaccinatiebewegingen krijgen in de traditionele media volop ruimte om hun alternatief narratief te presenteren. Het aantal aanmeldingen voor het vaccinatieprogramma ligt lager dan verwacht.

Scenario "Onverschilligheid"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. De traditionele media en het grote publiek reageren gelaten, de alledaagse situatie verandert immers niet en de aandacht ligt vooral op de andere zijde van deze crisis: de economische schade. Na initiële berichten over het mislukken van de testfase van het vaccin verdwijnt het onderwerp uit de belangstelling. Hierdoor geniet ook het alternatief narratief relatief weinig aandacht in de traditionele media.

Scenario "Vaccinaties geen oplossing"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. Na het uitbreken van een tweede golf met bijbehorende tweede *lockdown* smacht de bevolking naar een oplossing voor de medische en economische malaise waarin het land verkeert. In de traditionele media woedt discussie over de haalbaarheid van een vaccin en ontstaat ruimte voor de vraag of vaccinaties überhaupt nut hebben en niet gewoon gevaarlijke geldverspilling zijn. Dit alternatieve narratief wordt vocaal sterk uitgedragen door bepaalde actiegroepen die hiervoor veel ruimte krijgen in landelijke kranten en talkshows.

Bijlage 4:

5G-Narratief

Het 5G-narratief is van januari tot eind juni 2020 prominent in de media aanwezig geweest. Het verhaal dat verspreid wordt is dat mensen door 5G vatbaarder zouden zijn voor COVID-19 doordat het immuunsysteem aangetast zou worden. In een andere variant wordt zelfs beweerd dat 5G het virus zelfs zou verspreiden. De oorsprong van dit narratief is nog onduidelijk. Mogelijk is het ontstaan in België of het Verenigd Koninkrijk en van daar uit verder verspreid via sociale media.

In Nederland bestaan meerdere besloten Facebook-groepen waarin mensen die tegen 5G zijn zich hebben verenigd. De grootste hiervan heeft ruim 33.000 leden en is op 24 maart van dit jaar aangemaakt. Daarnaast kwam de stichting 'Stop 5G NL' met enige regelmaat in het nieuws wegens het kort geding dat zij tegen de Nederlandse staat aanspanden. Deze stichting draagt haar narratief ook uit op haar eigen website.

Ondanks dat dit narratief meermaals ontkracht is en het kort geding verloren is, blijven aanhangers van deze theorie overtuigd van het gevaar van 5G. Zij verwijzen hierbij veelvuldig naar (pseudo-) wetenschappers uit de hele wereld die over de gevaren van 5G schrijven. Officiële metingen geven nog altijd geen indicatie dat de straling daadwerkelijk gevaarlijk is of gezondheidsschade op zou leveren.

De stichting heeft aangegeven in hoger beroep te gaan tegen de uitspraak van het kort geding. Alleen indien het hoger beroep wordt gewonnen, is het waarschijnlijk dat het 5G-narratief zal doorbreken in de traditionele media. In dat geval zal het aan invloed winnen, anders dooft het waarschijnlijk uit.

Bijlage 4.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling 5G-narratief

De kernonzekerheden 'voortzetting zendmastbranden' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het 5G-narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Vandalisme"

Na het verloren hoger beroep vinden gedurende de zomermaanden meerdere zendmastbranden plaats, uit politieonderzoek blijkt dat het nog altijd om eenmansacties gaat. Af en toe ontstaan er tijdelijk en lokaal wat problemen in het communicatienetwerk, maar de uitrol van 5G wordt niet serieus verstoord en de zendmastbranden zorgen in het algemeen voor afkeer tegen anti-5G activisten. Aangezien niemand op grote schaal hinder ondervindt van het nieuwe netwerk is er geen aandacht voor de inhoud van het alternatieve narratief in de traditionele media.

Scenario "5G is niet oké"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. De overheid is daardoor genoodzaakt de uitrol van 5G tijdelijk stop te zetten. Daarnaast is deze uitspraak ook het startschot voor een nieuwe golf van zendmastbranden. Traditionele media proberen de rechterlijke uitspraak te doorgronden door regelmatig activisten uit te nodigen voor interviews in kranten en talkshows op TV, hun boodschap heeft door de rechterlijke uitspraak aan legitimiteit gewonnen.

Scenario "Narratief dooft uit"

Nadat de politie een aantal verdachten arresteert komt er vrij abrupt een einde aan de zendmastbranden. De activisten verliezen het hoger beroep en de uitrol van 5G verloopt voorspoedig, waardoor het narratief steeds meer uit beeld verdwijnt. Mensen ervaren geen last van 5G-frequenties en het narratief lijkt daardoor steeds ongeloofwaardiger. De traditionele media heeft totaal geen aandacht meer voor het onderwerp en het narratief zakt weg naar een zeer kleine kring op sociale media waar complottheorieën rondom technologie altijd al rondgaan.

Scenario "Stralingsdebat"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. Dit leidt weliswaar niet tot een toename van het aantal zendmastbranden, maar is wel het startschot voor een breed maatschappelijk debat in de traditionele media over de noodzaak van steeds verdergaande technologie en de impact die dat mogelijk zou kunnen hebben op de volksgezondheid. De anti-5G activisten zijn hierin een vocale groep die regelmatig verschijnen in traditionele media en uitgebreid de kans krijgt haar verhaal te doen.

Bijlage 5:

Middellange termijn scenario's

Onderstaande scenario's zijn gebaseerd op een vast aantal drijvende krachten achter des- en misinformatie. Over deze drijvende krachten worden onderbouwde aannames gedaan, die leiden tot een *baseline* scenario (het meest waarschijnlijke). Vervolgens wijzigen we één van de onzekere aannames om tot een plausibel alternatief scenario te komen. Tot slot wijzigen we een aanname waarvan het zeer onwaarschijnlijk is dat deze zal veranderen om tot een *wild card* scenario te komen.

Scenario "Baseline"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelfs met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen zet door. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Plausible alternative"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelf met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen door een deel van de bevolking leidt tot afkeer bij de rest van de Nederlanders. De voor- en tegenstanders van maatregelen komen rechtlijnig tegenover elkaar te staan, wat de samenleving sterk polariseert. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Wild Card"

Het algemene bereik van de NPO en traditionele media blijft groot. Een grote meerderheid van de Nederlandse bevolking verneemt via deze kanalen het officiële narratief. In de loop van de zomer vindt een doorbraak plaats in de zoektocht naar een effectief vaccin, waardoor het realistisch wordt dat deze in het najaar beschikbaar komt. Er is veel onduidelijkheid omtrent de veiligheid, de werking en de beschikbaarheid van het vaccin. Des- en misinformatie narratieven van verschillende bronnen (anti-vaxx, niet-Europese statelijke actoren, complottheoretici) spelen in op deze onzekerheid. Het resultaat hiervan is dat de Nederlandse bevolking weinig animo heeft om gebruik te maken van het ontwikkelde vaccin.

Bijlage 6:

Medialandschap in Nederland¹⁵

LIMC hanteert drie verschillende categorieën media binnen het Nederlandse medialandschap: Traditionele media, Niet-traditionele media en Alternatieve media.

Traditionele nieuwsmedia: Bedrijven en organisaties die vanuit journalistiek oogpunt nieuws en/of actualiteiten aanbieden, gebruik makend van de journalistieke principes van hoor en wederhoor. Deze nieuwsmedia zijn vaak wel gelieerd aan een bepaalde politieke kleur, maar rapporteren wel genuanceerd.

Niet-traditionele media: Nieuwsmedia die niet algemeen nieuws en/of actualiteiten aanbieden, maar bijvoorbeeld specifiek over een bepaald onderwerp of vanuit een bepaalde blik op de wereld. Deze nieuwsmedia kunnen minder genuanceerd zijn dan traditionele nieuwsmedia, of volledig ongenueanceerd.

Alternatieve media: Bronnen die een alternatieve zienswijze bieden dan de (niet) traditionele media.

Traditionele media

- Algemeen Dagblad (AD)	- NRC
- De Telegraaf	- NU
- De Volkskrant	- Reformatorisch Dagblad
- Het Financieel Dagblad	- RTL Nieuws
- Het Parool	- Trouw
- Metronieuws	- Tweakers
- Nederlands Dagblad	- NOS

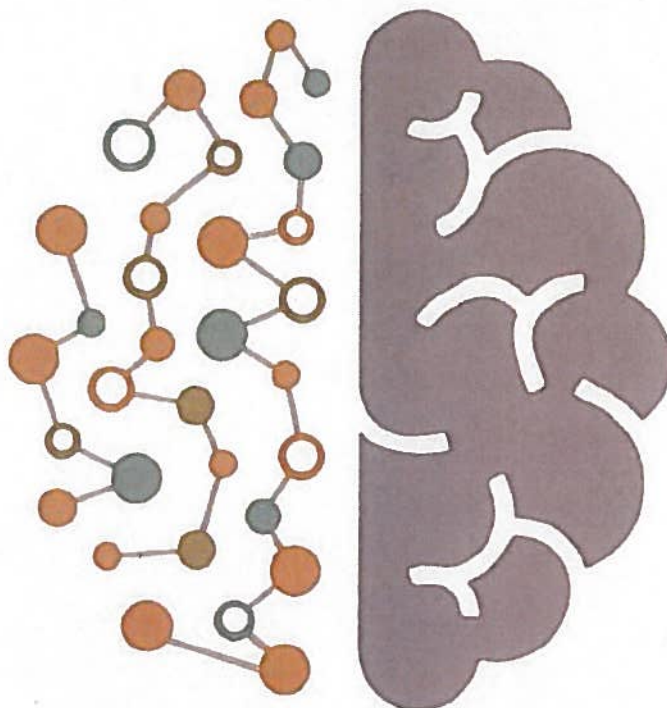
Niet-traditionele media

- De Dagelijkse Standaard	- Joop
- Dumptert	- Libelle
- Elsevier	- LINDA
- Geenstijl	- Shownieuws
- Hart van Nederland	- Vrij Nederland
- In de Buurt	

Alternatieve media

- Actiegroep Containment Nu	- Stichting Vaccinvrij
- Boublog	- Stop 5G NL
- Café Weltschmerz	- The Post Online
- Common Sense TV	- Veren of Lood
- [REDACTED]	- VirusWaaizin/VirusWaarheid
- Frontnieuws	- WantToKnow
- Nationale bond tegen overheidszaken	- Welingelichte Kringen
- Ongehoord Nederland	- Xandernieuws
- Saltmines	

¹⁵ LIMC weekly update brief 20200622 Medialandschap

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

@

CONTACT US

LKOl Tonnetkazerne
Eperweg 141
8084 HE 't Harde
Gebouw 230

@

limc@mindef.nl

